בסייעתא דשמיא!

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע

"פרשת ויקרא"

****

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 8455798 - 054 - ניתן לקבל את העלון במייל.

ויקרא אל משה וידבר אליו ה' מאהל מועד לאמור (א.א)

שאלו את **הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע** מפני מה כתובה תיבת ויקרא באל"ף זעירא? נענה ואמר: משל למה הדבר דומה, לצפור קטן שעלה לראש הגג, הגג גבוה, אך הציפור נשארת קטנה כמו שהיתה... כך גם משה, התורה העלתה אותו למרומים, הקב"ה בכבודו ובעצמו קרא אליו, והוא נשאר בעיני עצמו קטן מאד, זעיר מכולם...

הבעל הטורים כותב טעם: משום שבענותנותו הרבה לא רצה משה לכתוב אלא "ויקר", כפי שנאמר אצל בלעם "ויקר ה' אל בלעם וישם דבר בפיו", כאילו לא נראה אליו ה' אלא במקרה, ואמר לו הקב"ה לכתוב באל"ף, מפני שלשון "ויקרא" מראה על מדרגה גבוהה יותר בנבואה, על פנייה מכוונת מצד הקב"ה, נאלץ משה רבינו להסכים, אבל מרוב ענוותנותו כתב אל"ף זעירא...

שאל על כך **הרה"ק רבי יצחק מוארקה זי"ע** הרי גם בפרשת יתרו אנו מוצאים פעמיים שכתוב "ויקרא", "ויקרא אליו ה' מן ההר" (יט.ג), "ויקרא ה' למשה אל ראש ההר" (יט.כ). ומפני מה לא נכתבה אף שם א' זעירא? אלא הסביר ואמר, מכאן רואים: שלהיות עניו אפשר, כשאף אחד לא רואה! אבל ענייות ברבים זו לא ענייות, זו גאווה!... והמשיך להסביר זאת: כאן בפרשתנו לא שמע איש את הקב"ה קורא אליו, אלא משה לבדו, כדברי רש"י: "הקול הולך ומגיע לאוזניו, וכל ישראל לא שומעין". ולפיכך רצה משה, מחמת ענוותנותו, למעט את חשיבותה של הקריאה ולכתוב "ויקר" כפי שנאמר אצל בלעם. אולם שם, בפרשת יתרו, באה הקריאה במעמד כל ישראל, הכול שמעו אותה, ואם יבוא עכשיו למעט את דמות עצמו – מתוך התכחשות לדבר שהכל ראו ושמעו אותו – לא תיחשב זאת כענווה, אלא כגאווה, התענוות מתוך גאווה...

פרשת ויקרא – פרשת הקרבנות

במדרש תנחומא (צו סימן ד') מובא: "אמרו אומות העולם לבלעם, למה אמר הקב"ה לישראל שיהיו מקריבין לו קרבנות ולנו לא אמר כלום? אמר להם בלעם, מי שקיבל את התורה צריך שיקריב קרבנות, אבל אתם שמתחלה פסלתם אותה, ועכשיו אתם מבקשים להקריב קרבנות"? וגו'. ולכאורה תמוה, מהי תשובתו של בלעם אל אומות העולם, הרי הקרבנות בעיקרם באים לכפר על עבירות שעשה האדם, וא"כ, לכאורה גם להם יש זכות להביא קרבן על חטאותיהם כגון שבע מצוות בני נח שנצטוו ועברו עליהם, ומדוע זה קשור לאי קבלתם את התורה, הלא בלאו הכי יש להם לכאורה זכות להביא קרבן לכפר על עברם את המצוות שנצטוו? אלא הסבר נפלא שמעתי על כך השבוע מאת **כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א** (בעת שיעורו השבועי מידי יום ג', ואציין זאת לתועלת הרבים!), דהנה ידועים דברי הגמרא (קדושין ל:) "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין" שיהיה כנגדו. כלומר, הקב"ה כשברא את המכה – היצר הרע שבא אל האדם להסיתו ולהחטיאו, גם ברא במקביל את התורה שתהא לו כתבלין – כחומר עזר לבטל ולהכניע את היצר הרע, ואלמלא זאת, לא היה בכח האדם לעמוד כנגדו. אך בכל זאת, הרי האדם בשר ודם הוא, ומה יהא אם פעם אחת מעד נפל ונכשל? לכן נתן הקב"ה את האפשרות להביא קרבן לפניו שיכפר ויתרצה לפניו. ממילא, זאת היתה תשובתו של בלעם אל אומות העולם: בתמיה, אתם גם רוצים להביא קרבנות, הרי אתם לא הפצתם בתורה, וא"כ, אין לכם את אותו תבלין המתנה שנתן הקב"ה לעם ישראל בכדי לעמוד ולהילחם ביצר הרע, ומה יהא לכם מכל זאת, תביאו קרבנות עד אין סוף? מה זה שווה – הרי אין לדבר סוף? תצטרכו להביא עוד ועוד, ממילא אין לכם אפשרות להביא קרבנות...

ואף הוסיף כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א להביא ראיה חריפה לדבריו הנ"ל! מדברי הגמרא במסכת סנהדרין (קו.). הגמ' מסבירה שם את עצתו של בלעם לבלק להחטיא את העם כדכתיב בפרשת בלק (במדבר כה. א) "וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב". "רבי אליעזר אומר שיטים שמה, רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות". וממשיכה שם הגמ': "מאי לשון רפידים, רבי אליעזר אומר רפידים שמה רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה". ומסביר שם רש"י לבאר, (בד"ה ותקראן), מה השיכות כאן רפידים, מדוע הגמ' שואלת "מאי לשון רפידים" הרי זה לא מוזכר כאן כלל בענין? אלא מסביר רש"י, דהיות ורבי אליעזר ור' יהושע חלקו מאי לשון "שיטים", מוזכרת כבר גם מחלוקתם השניה מאי לשון "רפידים". אך לכאורה נשאר עוד קשה, ומה בכך? בגלל שחולקים ב"שיטים" צריכים להביא גם את מחלקותם "מאי רפידים"? אלא הדבר יובן טוב מאד! דרבי יהושע הולך לשיטתו, ובעצם מסביר את עצמו, איך הגיעו למצב של "שיטים" – שנתעסקו בדברי שטות, "רפידים" – רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה. והשתא יובן היטב, כי כאן בדברי הגמרא המפרשת את רצונו של בלעם בהחטאת בני ישראל, רואים במפורש איך מגיעים לדברי שטות ע"י "רפידים" – שרפו עצמם מדברי תורה, וממילא יש כאן תשובה ניצחת לאומות העולם, שרק לבני ישראל שיש להם את התורה יש להם גם הזכות בהבאת קרבנות, מכיון שלהם יש את התורה שמגינה כל הזמן ואילו הקרבן הוא רק בשביל מעידה ונפילה חד פעמית, אך לאומות העולם אין את אותה מתנה, ממילא אין הם יכולים להביא קרבנות, כי למה זה יועיל הרי הם אף פעם לא יגמרו... כפי דברינו לעיל. **הפלא ופלא!...**

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר (א.א)

מכאן אמרו "כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו". תדע לך שכן הוא, ממשה אבי החכמה ואבי הנבואה שהוציא את ישראל ממצרים ועלה לשמי מרום והוריד תורה מן השמים ונתעסק במלאכת המשכן ולא נכנם לפני ולפנים עד שקרא לו ה', שנאמר "ויקרא אל משה" (מדרש רבה). ולכאורה צריכים להבין מהו העניין דווקא – ש"נבלה טובה הימנו"? אלא מסביר **הגה"ק החיד"א זי"ע** הסבר נפלא! בספרו אהבת דוד (דרוש ב'): כוונתם היא לפי מה שאמרו חז"ל (ברכות לג.) "גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר 'כי קל דעות ה'". ולכן "ת"ח שאין בו דעת נבילה טובה הימנו", כי על עוון הנבילה אפשר לכתוב מזוזה כדאיתא במסכת שבת (קח.), ועוון הנבילה נמצא בין שני שמות, המזוזה מצד אחד, והשם הוי"ה שכותבים על גבו מהצד השני, ואילו אותו ת"ח שאין בו דעת, אינו זוכה להיות בין שני השמות. לפי שאין בו דעה שניתנה בין שני אותיות...

בספר **לב האר"י** מובא הסבר נוסף על פי מה שמובא במדרש: מעשה בטבח שהיה מאכיל לישראל נבילות וטריפות, ופעם אחת שתה יין בערב שבת ועלה לגג ונפל ומת, והיו הכלבים מלקקים את דמו. באו ושאלו לו לרבי חנינא: מהו להוציאו מן הכלבים? אמר להם: הניחו להם לכלבים, שמשלהם הם אוכלים, הרי נאמר בתורה: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", וזה היה גוזל את הכלבים ומאכיל את ישראל, לפיכך הם נפרעים ממנו עכשיו. לכן, "תלמיד חכם שאין בו דעה" – כלומר, שאיננו יודע לפסוק הלכה כראוי ואף על פי כן הריהו עונה לשאלות ומתיר איסורים, וגורם על ידי כך שיאכלו בני אדם נבילות וטריפות – הרי ממילא "נבילה טובה הימנו", שכן הנבילה נאכלת על ידו בפי בני אדם ואילו הוא גופו נאכל בפי הכלבים...

בספר **חוות יאיר** מובא: ולכן "נבילה טובה הימנו", כי נבילה מותרת בהנאה לפחות, ומתלמיד חכם שאין בו דעת גם ליהנות אי אפשר!...

ואילו **הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע** אמר שלכן "נבילה טובה הימנו" – משום כי נבילה מטמאה רק על ידי מגע ומשא, אבל כשאין אתה נוגע בה,

כשאין לך קשר אתה, אינה מטמאה. אבל תלמיד חכם שאין בו דעת, אין מנוס ממנו, אתה מתחמק מפניו, והוא רודף ובא אליך הביתה...

על המאמר "מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו" (ברכות לג) **היה הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע** אומר: שלרחמנות גדולה ביותר זקוק מי שאף התורה עצמה אסרה לרחם עליו!...

ושחט אותו על ירך המזבח צפנה לפני ה' (א.יא)

מפרשי התורה מסבירים, מדוע דווקא נשחט קרבן העולה בצד צפון של המזבח: "אלא הוא מצד זכר לאילו של יצחק". והנה, לא מבואר מה ענין אילו של יצחק לצפון דווקא, וגם מה היא הזכות להזכיר את האיל, ולכאורה היה צריך לומר בכדי להזכיר את עקידת יצחק ולא את האיל? אלא הסביר **הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע** הסבר נפלא! דאין הכי נמי, לזה התכוון המדרש, דהנה בתחילה, בזמן אברהם אבינו היה מנהגם לשחוט את הקרבן על גבי המזבח, ולא בצד המזבח, וכמו שבאמת היה כן בעקידת יצחק שנאמר "וישם אותו על גבי המזבח. ולכן כשהראו מן השמים שיקח את האיל להקריבו לעולה, היה צריך להוריד את יצחק מעל המזבח כדי להקריב את האיל במקומו, ואולם אברהם אבינו ע"ה לא עשה כן, משום חשש שמא יהיה איזה סיבה בהאיל שלא יצא בכשרות ואז ישחט מיד את יצחק בנו. ומאותו טעם שחט את האיל בצד המזבח ומעשה שהיה שהאיל נשחט בצפון המזבח. וזה שאמרו "בכדי להזכיר את אילו של יצחק", כי הלא זה שהאיל נשחט מן הצד ולא על גבי המזבח, היה משום צדקתו של אברהם אבינו ע"ה שהניח עוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, פן יצטרך להקריבו עוד אם יתקלקל קרבן האיל. ויצא א"כ, דשחיטת האיל בצפון הוא מזכרת לצדקתו של אברהם אבינו עד כמה היה חרד לדבר ה'. ולכך נקבע כל שחיטה קדשי קדשים בצפון לזכרון מעשה שהיה...

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ב.יא)

בספר אוצרות צדיקי וגאוני הדורות מובא בשם הספר **וזאת ליהודה, הגה"צ רבי יהודה צדקה זי"ע** היה מזהיר הרבה את תלמידיו להתרחק ממדת הכעס. וכך נהג לומר: אדם הכועס, עושה את נפשו טריפה, כמ"ש (איוב יח. ד) "טורף נפשו באפו". אף תלמידיו העידו בו שהאריך אפו כל ימיו, ומעולם לא ראו אותו בא לכלל כעס, זולת כשהיה נוגע לכבוד שמים. אם קרה, לדוגמא, בנוכחותו שמישהו דיבר סרה בת"ח, לא היה כובש את כעסו – מיד הרים את קולו וגער בו בנזיפה לשתקו. והיה רגיל לפרש פירוש מקורי משלו בנוגע למדת הכעס בדברי הכתוב "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו": ה"שאור" רומז על פנים זעופות, פנים חמוצות, ה"דבש" מורה על מתיקות ועריבות. ובכן, כל מי ששאיפתו להיות אדם השלם, חייב לדעת אימתי לאחוז במדה זו של "שאור" ולהזעיף פנים, דהיינו כשנתקל בעוברי עבירה וכיו"ב, ואימתי להראות פנים שוחקות ומתק שפתיים, דהיינו כשעושים רצונו ית"ש. אבל מי שהוא בבחינת "כל שאור", כולו חמיצות, שמזעיף פנים אף לשומרי תורה ומצוה, או שהוא בבחינת "כל דבש" כולו מתיקות לכולם, גם לעוזבי תורה ח"ו, עליו הכתוב אומר: "לא תקטירו ממנו אשה לה'"...

ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד וכו' (ה. א)

ידועה תורתו של **הבעל שם טוב** הק' זי"ע שכאשר אדם רואה רע בזולתו, הרי זו הוכחה שדוגמת אותו רע נמצא בו בעצמו, כמו אדם המביט בראי, והדברים מובאים באריכות בהרבה מספרי החסידות.

בסיפור הבא שלפנינו נראה שדברי הבעש"ט מכוונים לדברי תוספתא מפורשת! וכך מסופר:

בשנת תרנ"א ביקר **הגה"ק הנצי"ב זי"ע מוואלוז'ין זי"ע** בעיירת קרמנצ'וק והגיע לבקר את רבה של המקום **הגאון רבי משה טרשצ'ינסקי זי"ע.** השניים פלפלו בחביבות רבה בחכמתה של תורה כיד הטובה עליהם. תוך כדי שיחתו הזכיר רבה של קרמנצ'וק לפני הנצי"ב את דברי הבעש"ט הנ"ל, ואף הדגים לפניו בסיפור יפה **מהרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע**, איך נהגו צדיקי הדור ליישם מוסר חסידי זה, בחיי היום יום שלהם. ומעשה שהיה כך היה: הרבי מטשורטקוב ישב פעם בליל שבת קייצי עם קהל חסידיו על יד פתח ביתו מבחוץ, היה זה עוד לפני שקידש על היין, הרבי שוחח עם חסידיו בדברי תורה וסיפורי צדיקים. לפתע עבר לפניהם יהודי בלבוש מודרני ומקלו בידו, האיש ניגש די קרוב אל הרבי ואמר: "גוט שבת"! וחיות שבאותו מקום לא היה עירוב תקין, חרד הרבי למראה אותו יהודי 'מטלטל' את מקלו באופן של חילול שבת בפהרסיא, ובהתאם לדבר הבעש"ט הנ"ל – ראה חלילה מעין חסרון זה בעצמו, הוא נבהל מאד ונתכרכמו פניו. הוא הפסיק מיד את שיחותיו הק', ובצער עמוק אמר שאינו יכול להמשיך את שיחותיו ואינו יכול לעשות עתה קידוש, עליו להיכנס תחילה לחדרו ולפשפש במעשיו. שעה ארוכה ישב הרבי בחדרו והחסידים ראו כן תמהו, עד שפתאום נפתחה הדלת, ובפי הרבי בשורה טובה: הוא הולך לעשות קידוש, ונימוקו כי אמנם עליו לתקן את מעשיו אחרי מה שהזדמן לו לראות, אך כרגע אין דבר זה צריך למנוע ממנו לעשות קידוש, ואדרבה דווקא עכשיו צריכים לקדש על היין, שהרי באמירת "ויכולו" אנו מעידים שהבורא ברא את עולמו בששת ימי בראשית, ושבת ביום השביעי. וכידוע, לגבי עדות יש צורך רק באופן כשישנה תחילה הכחשה של דבר מה, ואם אין בין הצדדים שום הכחשה – לשם מה להזמין עדים? אבל עכשיו כשראינו כי מישהו פוגם בקדושת השבת, וכאילו מכחיש ח"ו את האמת – יש צורך בעדות שלנו...

כששמע הנצי"ב את כל הסיפור הנ"ל כהמשך לדברי הבעש"ט, העיר לו מיד בגאונותו הגדולה שדברי הבעש"ט הק' הם ממש דרשת חז"ל בתוספתא מפורשת (מסכת שבועות פר' ג') על הפסוק "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד" – רבי אלעזר בן מתיא אומר, אין אדם מתחייב לשמוע אלא אם כן חטא, שנאמר נפש כי תחטא ושמעה. וכן היה רבי אלעזר בן מתיא אומר הרואה עוברי עבירה מתחייב לראות, הרואה עושי מצוה זכה לראות. כלומר, עוברי עבירות נענשים לראות עוברי עבירות, ועושי מצוות זוכים לראות עושי מצוות. הרי זה כדברי הבעש"ט ממש מילה במילה!..

ואכן בפירושו של הנצי"ב **'העמק דבר' על התורה** הוא מציין זאת ואף מוסיף דיוק נאה – מה הכריח את חז"ל לדרוש כפי שדרשו. משום שרש"י מפרש "וישמע קול אלה" – שבועה, שהשביעו אותו שיעיד על דבר שראה ונשבע שלא ראה. ולכאורה לפי הסבר זה היה צריך לומר: "וישמע קול שבועה", מהו "קול אלה"? לכן דרשו את דברי רבי אלעזר בן מתיא שאומר, אין אדם מתחייב לשמוע אלא אם כן חטא, שנאמר נפש כי תחטא ושמעה...

ואם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והביא וכו' עשירית האפה סולת וכו' והביאה אל הכהן וקמץ הכהן ממנה (ה.יא–יב)

מסופר, שבהתוועדות **הגה"ק רבי אלעזר מפולטוסק זי"ע** (חתן הגאון מליסא בעל החוות דעת, ומאריות חסידי קוצק) כתב לו אחד מהאריות החריפים שבחבורה ברכה לרגל החתונה ובהם שלושה מילים: "וקמץ הכהן ממנה"! כמובן שזו לא ברכה שגרתית, ולכן עמל הגאון הנ"ל להבין את משמעותה. עד שעלה על ביאורה, שכנראה התכוון המברך לגמרא (ברכות ח.) שבמערבא כשאדם היה נושא אשה היו שואלים אותו כך: מצא או מוצא? והכוונה היה, האם אתה בבחינת "מצא" דכתיב 'מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', או שאתה בבחינת "מוצא" דכתיב (קהלת ז, כו) 'ומוצא אני מר ממות את האשה'... הוי אומר ההבדל הוא בניקוד האות מ"ם, שכאן היא בקמץ וכאן היא בחולם. לכן מברכים לכהן שיקויים בו הכתוב "וקמץ הכהן ממנה", והיינו שיהיה אצלו מצא בקמץ ולא בחולם... ועל כך התכוון אותו מברך בברכתו: "וקמץ הכהן ממנה"!

מסופר **שהגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע** נשאל בעת שהשתתף בסעודת נשואין לאחד מתלמידיו מהו המקור למנהג בסעודת נשואין שחותפין המסובים פרוסת המוציא מיד החתן? ענה רעק"א מיד: שהענין הוא ע"פ מה שאמרו חז"ל הנ"ל (ברכות ח.) שבמערבא כשאדם היה נושא אשה היו שואלים אותו כך: מצא או מוצא? והכוונה היה, האם אתה בבחינת "מצא" דכתיב 'מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', או שאתה בבחינת "מוצא" דכתיב (קהלת ז, כו) 'ומוצא אני מר ממות את האשה'... לכן לפעולה דמיונית חותפין ממנו את "המוציא" וישאר בידו רק "מצא אשה מצא טוב"...

לתיאום דרשות – הכנה לימי הפורים הבעל"ט

054–8455798

חדפסת וחפצת חגליון לעילוי נשמת

חרב בנימין זאב בן חר"ר יצחק ז"ל חקר

נלב"ע ח' אדר ב' תשמ"א – ת.נ.צ.ב.ה.

חונצח ע"י חמשפחה חנכבדה